

A VIGASZTALÁS NAPJA

A függöny egy helyütt összeráncolódott, meghúzódott benne egy cérnaszál. Az ablakpárkányra tett kaktusz levelébe akadhatott bele, amikor lengette a szél. A kaktuszt azért vettem le a könyvespolcra, és állítottam a párkányra, mert szereti ezt a félsivatagi napsütést, amit a felmelegedés okozott az elmúlt hetekben. A függönnyel igazából sosem törődtem. Vajon hol vettem? Homályosan felderengett emlékezetemben egy távoli nap: a fiammal ülünk az IKEA étkezőrészlegén, bolognai spagettit eszünk, szürcsöljük hozzá a gyümölcslevet – bizonyára akkor vásároltuk a függönnyt, begyömészölve a két, fél méter magasságú műanyag tárolódoboz közé.

Most már hónapokig, sőt, talán évekig így fog a karnison függeni, közepén az összegubancolódott szállal. A lakásban senki sem marad. Nyugtalanul telt az éjszakám, végig az előttem álló vonatútról álmodtam. Szántóföldek suhantak el mellettünk: a megszokott, egyhangú, kopár alföldi táj, szikkadt földdel, rajta elvétve egy-egy legelésző állat, hevenyészetten szét-szórt tanyák. Semmi említésreméltó. Azután váratlanul – s egyben a kép telenség álomra jellemző természetességével – a szántók szelíden kisimultak, eltűntek a házak, fák, a legelésző állatok is. Ólmos felület terjengett, amely enyhe gyűrődéseket vető, hullámszerű mozgásba kezdett. Nem volt kétséges, a vonat egy végtelenbe vesző tenger közepén haladt, a víz a síneket nyaldosta. Lassan a színe is megváltozott, az ólomszürke a vér vörössel keveredett. Amerre a szem ellátott, egy vértenger morajlott körülöttünk, egyedül a keskeny sín pár emelkedett ki a hullámok közül, veszendőn, törekényen, rajta a sebesen száguldó vonattal. Végül a sín pálya derékszögben elkanyarodott, kifelé haladtunk a hatalmas árokból, s a vonat ablakain át látni lehetett, hogy a víz apadni kezd a partszegély irányában. Ahogy egyre sekélyesebbé vált, úgy szaporodott fel a műanyag szemét, köztük néhány centi magasan egy középkori monostor hófehér makettja emelkedett ki. Fittal, rügyező fácskák tűntek fel, a vonat lassított, megérkeztünk az országhatárra.

A hűtőből kivettem a maradék Colát, és letelepedtem a konyhaasztal mellé. Nem tudtam, mit gondoljak. Húsz évig éltem ebben a lakásban, amit talán örökre elhagyok, és nyilván szomorúnak kellene lennem. Mégsem fogalmazódott meg bennem egyetlen gondolat vagy érzés sem. Az a fajta kö-

zelség önmagamhoz, ami általában a legbensőbb gondolatokban vagy érzésekben nyilvánul meg, számomra legfeljebb az álomban volt átélhető. Ám az álomban ez a közelség, noha érzékelhető, mégis valahogyan kívül volt, hozzáférhetetlen és titokzatos maradt.

Két éven át például ezzel a konyhával is rendszeresen álmodtam. Pontosabban nem egy egész álom, mindössze egy részlet, egyetlen álomkép tért vissza újra és újra, s az egyéb álombeli történések közege folyton változott. Ez a képelem, noha ijesztő volt, idővel egyre elnyűttebb is lett. A konyha kövezetén magára hagyottan fekvő csecsemő – mert hiszen ez volt az álomkép – lassan levált arról a tudati hártványról, melynél közelebb semmi sem vezetett önmagamhoz. Ki lehetett a csecsemő? Hosszú évekre volt szükség ahhoz, hogy a kérdést megválaszoljam, holott a magyarázat kezdettől fogva kézenfekvő és banális volt. Mint oly gyakran az életben, ez esetben is a véletlennek köszönhettem a megvilágosodást.

Egy esős, őszi délutánon moziba mentünk a fiammal. Egy japán animációs filmet vetítettek. A teremben kevesen ültek, pedig a filmsztori izgalmas volt, és képileg is roppant igényesen kivitelezett. Emlékszem, még néhány haiku is szervesen beilleszkedett a filmanyagba, az egyik valahogy így hangzott: „Mi történt veled, / álombeli kedvesem? / Reggel szárnyra kelsz.” A film kilendített a hétköznapias, unott hangulatunkból, és arra indított, mintha valami lappangó titkunkkal érintkezne, hogy a moziból ne egyenesen hazafelé vegyünk az irányt, hanem tegyünk egy kitérőt apám lakása felé. Két éve múlt, hogy apám meghalt, és ha azóta fel is ugrottunk néha a lakásba, sohasem nyúltunk semmihez. Azon az estén viszont a fiam is, jómagam is mohón, szinte mámorosan kutatni kezdtünk a holmijai közt. Megtapogattuk a gyűjtögetett dísz tárgyait, levettünk egy-egy könyvet a polcra, leporoltuk és fellapoztuk. A hirtelen támadt kíváncsiságunkat utólag is a film hatásának tulajdonítom. Az íróasztal fiókjában találtam meg a naplót. Régóta tudtam arról, hogy apám fiatal házasként egészen a válásig naplót vezetett. Az egyik feljegyzésében (ha jól számoltam, olyan öt hónapos lehettem) leír egy megrázó – és számára később döntő jelentőségű – történetet. Azon a napon a szokásosnál valamivel később ért haza a munkából, jóllehet anyám megkérte, még utána is telefonált délelőtt, hogy igyekezzék, mert megbeszélte időpontra várja délután a fodrász, ahová engem mint csecsemőt nem vihet magával. Apámnak viszont közbejött valami, és önhibáján kívül, késett félórát. Anyám feldúltan fogadta, jóformán be sem lépett az ajtón apám, máris hangosan szidalmazni kezdte, meg sem engedve, hogy magyarázkodásba fogjon. Engem pedig, akit addig a karjában tartott, letett

egyenesen a konyha kövezetére, a lehullt zsíros ételmaradékok és foltok közé, majd átlépett rajtam, és elviharzott. Apám sokkos állapotában néhány pillanatig mozdulni sem bírt. Végül felkapott a földről, megfürdetett, hogy a hajamból kimossa az olajos csimbókákat, azután elaltatott. Magára maradva a szobájában, sírva fakadt. Nem engem sajnált, mint írja, hanem tehetetlennek érezte magát a benne növekvő gyilkos indulattal szemben. Ha akkor anyám a közelében lett volna, egészen biztosan megöli. A réműlet aztán életre keltette benne a válás gondolatát.

Néhány nappal később feljegyezte még, hogy kénytelen belátni, jobban teszi, ha nem hisz többé Isten létében. Isten létéből ugyanis egyenesen következik az, fejtegeti, hogy engedelmeskednünk kell a felsőbbrendű morális elvnek, és igazságot kell tennünk, ha az ártatlan bűn áldozatává válik. Így tehát neki, aki szemtanúja volt annak, hogy miként bántak egy védtelen csecsemővel, élete végéig gyűlöletet kell táplálnia magában a gonosz anya iránt. De miként hagyhatná figyelmen kívül, hogy történetesen a feleségéről van szó, s hogy a gyűlölet előbb-utóbb újra felébresztené benne a gyilkos indulatot? Ha viszont Isten nem létezik, akkor senkinek sem kötelessége bosszút állni olyan bűnökért, amelyeket egyébként megbocsátani lehetetlen. Következésképpen ő maga dönthet úgy is, hogy elmenekül a gonosz asszony mellől. És valóban, néhány hónap múlva meg is tette. A válás után apám soha többet nem írt naplót, így nem tudom, miként vélekedett később. Ritkán találkoztunk, és sohasem beszélünk ilyesmiről. Anyámtól pedig viszonylag korán megváltam magam is, tizennégy évesen önálló életet kezdtem.

Ez után az este után sokáig gyötört a félelem, hogy a borzalmas álmok kép életem végéig kínozni fog. Am sem azon az éjszakán, sem azóta, a jelen pillanatig nem álmodtam újra.

Az utolsó korty Cola után áramtalanítottam az immár kiüresedett hűtőt, és vettem még egy búcsúpillantást a lakásra, mielőtt bezártam volna az ajtót. A vonatjegyet természetesen már előre megvettem, így a villamosról leszállva egyenesen a vonathoz siettem. Annak, hogy a pályaudvaron körül sem nézve igyekeztem minél hamarabb elfoglalni az ülőhelyemet, nem a késéstől való félelem volt az oka. Inkább menekülésről volt szó, mint sietésről. Az előző nap estéjén lett volna egy búcsútalálkozásom, amelyet magam kezdeményeztem. Néhány évvel ezelőtt szerelmes lettem az egyik munkatársamba, akivel egy pályázati anyagot állítottunk össze. A részfeladatokat leosztottuk egymás között, de így is maradt mintegy tíz nap, amikor reggeltől estig egy irodában összezárva dolgoztunk. Egy iskolai csoport számára kellett előkészítenünk az általuk tervezett sienai művészettörténeti tanul-

mányutat. Élvezettel mélyedtünk bele olyan részletek tanulmányozásába is, amelyekre alapján véve semmi szükség nem volt. Éjszakába nyúlóan lapozgattuk a leírásokat a sienai bazilikák egyedi jellegzetességéről, a fehér márványfalakon ismétlődő fekete, zöld és rózsaszín márványdarabkákból épített mintázatokról. Mennyi türelmes és nehéz munkát fektethettek bele az építőmesterek a ritka kőanyag megformálásába! Elolvastuk a Sienai Szent Katalinról írt legendáriumot, sőt a szent misztikus leveleit is. Meglepő, hogy az egyik levél gondolatfűzését milyen jól megjegyeztem. A címzetek kevéssé ismertek, ám az bizonyos, hogy egymással hosszú ideje gyűlölködő embereknek írta a szent. Először is a Bárányt hozza fel példaként számukra, aki „Isten és ember közé állva békét szerzett nekünk”. Azután, árnyalataira bontva a gyűlölet különböző fokozatait, megállapítja, hogy a földön nincs nagyobb gyűlölet annál, mint amit egy másik emberi lény iránt érzünk. Gyűlölet ébredhet dolgok, tulajdon, gondolatok vagy szavak iránt is, ám ezek jelentősége eltörpül a személy értékéhez képest, amely annak kézzelfogható létében képeződik le. Semmi sem drágább számunkra az életnél. Így az élő ember iránti gyűlölet is szükségképpen nagyobb, mint azon dolgok iránti, amelyek kevesebb értékkel bírnak számunkra, mint az élet maga. A valamely személy iránt táplált gyűlölet egyben az emberi lét olthatatlan gyűlöletét is jelenti, tehát ennél hatékonyabb és erősebb pusztító erő nincs és nem is lehet a földön. Az érvelés ezután szenvedélyes buzdításba vált át, eltökélten igyekszik meggyőzni arról a levelező társait, hogyan győzhető le a gyűlölet a Bárány útjának követése által.

A tanulmányozással töltött órákat pontosan olyan izgalommal éltük át, mint akik cinkosai egymásnak egy rejtett világ feltárásában. A munka befejeztével eltökélten vártam, hogy kölcsönös szerelemi szenvedély ébredjen bennünk. Később meglepődéssel vegyes döbbenettel vettem észre – majdnem úgy, ahogyan egy botrányra lesz figyelmes az ember –, hogy a vonzalmam kiüresedett. Szégyelltem, mintha magam elől is rejtegetni illett volna ezt a titkot. A munkatársam magánlevelezést kezdeményezett, ami az egymás közti közeledés-távolodás végeérhetetlen körtáncának unalmába fulladt. Végül döntő beszélgetésre szántuk el magunkat. A találkozon egy ajándékkal lepett meg: a Sienai Mária Mennybemenetele templom kicsi, műanyag makettjével. Nem tudtam, mivel viszonozzam hirtelen a kedves-ségét. Másrészt bizarrnak is éreztem a gesztust, és ettől zavarodott lettem, összekuszálódtak az érzéseim. Mintha a templom kicsi makettjével a holdvilágos, szent szféra szállt volna közénk, csakhogy ez a szféra a kettőnk közt kialakult viszonylatban fantom volt, üres szellemalak, a valóságot megha-

zudtoló kísértet. Képtelen voltam szabadulni az érzéstől, hogy nem a szerető, hanem a csábító ül velem szemben. Nem mindig könnyű felismerni a kettő közti különbséget, de a fellengzősséget, az eszményítés neurotikus hajlamát a színlelés velejárójának véltem.

Mi hiányzott a szerelemhez? Talán ott hibáztunk, hogy képtelenek voltunk türelemmel elfogadni, hogy a szerelem önmagától létezik, nem pedig úgy, hogy belőlünk merítené az erőt. Nem értettük meg, hogy nem építők vagyunk, hanem mindössze valamiféle mintázatot képezhetünk egy idegen tekintet számára, a mintát pedig legfeljebb valaki más építheti majd be a szerelemnek emelt márványfalak egyikébe – ha a minta elég eredetinek bizonyul ehhez a művelethez.

Azután évekig nem láttuk egymást. Amikor tegnap estére találkozót kértem tőle – óvatlanul elárulva az okot, részletes pontossággal megemlítve a vonatindulás időpontját is –, még elhittem, hogy van értelme a búcsúnak. Nem tudom, jól tettem-e, de este mégis otthon maradtam. Azután éjjel kimerítő, rettenetes álmom volt. A vértenger. De ez már ismert.

A nappal józan derűjével figyeltem a vonatablakon át a pályaudvaron tolongó tömeg kaotikus kavargását. Bármennyire is igyekeztem, nem tudtam képet alkotni magamnak arról, amit látok. Mintha megszűnt volna elmémnek az a képessége, hogy a látással érzékelt adatokból összefüggéseket, térszerkezetet, alakokat kreáljon. Miután a látvány makacsul megfoghatatlan maradt, az volt az érzésem, hogy minden, ami körülvesz, valószerűtlen. Ezzel együtt mégis jó volt arra gondolni közben, hogy néhány óra múlva végleg magam mögött hagyom ezt az országot. Kétségbeesve vártam, hogy a vonat meglóduljon alattam, mielőtt még netán felébrednék. Mintha az indulás maga is egy álom volna.